

मण्डनदेउपुर नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड १

मण्डनदेउपुर, फागुन १६ गते, २०७४ साल

संख्या १९

भाग २

मण्डनदेउपुर नगरपालिका

मण्डनदेउपुर नगरपालिकाको लागि शहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धि मापदण्ड, २०७४

नगरसभाबाट स्वीकृत मिति: २०७४/१०/११

प्रमाणित मिति: २०७४/१०/१५

प्रस्तावना : नगरपालिका भित्र हुने शहरीकरण, भू उपयोग परिवर्तन र भवन निर्माण कार्यलाई नियोजित तुल्याउदै सुरक्षित तथा स्वस्थकर नगरको विकास गर्न यस नगरपालिकाको लागी यो योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धि मापदण्ड तयार

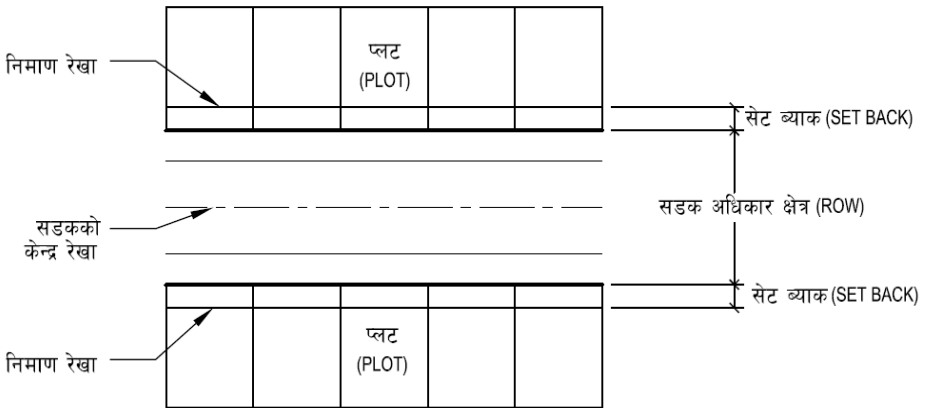
गरिएको छ । यो मापदण्डको कार्यान्वयनले नगरमा सुनियोजित भौतिक, सामाजिक एवम आर्थिक विकासका अवसरहरु सृजना गरी नगरलाई समृद्धि तर्फ उन्मुख गराउने अपेक्षा गरिएको छ । यो मापदण्ड शहरी बिकाश मन्त्रालयले जारी गरेको भवन निर्माणको नमूना मापदण्ड, २०७१; शहरी योजना सम्बन्धि आधारभूत मापदण्ड, २०७१; बस्ती बिकाश, शहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धि आधारभूत निर्माण मापदण्ड, २०७२ र सधिय मामिला तथा स्थानिय बिकाश मन्त्रालयले जारी गरेको बस्ती बिकाश, शहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धि आधारभूत मार्गदर्शन, २०७२ तथा अन्य थुप्रै सन्दर्भ सामाग्रीहरुको आधारमा तयार गरिएको छ । यो मापदण्ड नेपाल सरकार तथा मन्त्रालयहरुले जारी गरेको विद्यमान नमूना एवं आधारभूत मापदण्डहरु तथा मार्गदर्शनको कार्यान्वयनलाई सहयोग पुऱ्याउन तथा नयाँ नगरपालिकाहरुको विशिष्ट अवस्था र आवश्यकतालाई ध्यानमा राखि तयार गरिएको छ । मापदण्डको कार्यान्वयन नगरपालिकाको दृढ प्रयास, सम्बन्धित सरकारी निकायहरुको सहयोग र समन्वय, राजनैतिक वर्गको दूरदर्शिता तथा नागरिक समाज, निजि क्षेत्र एवं नागरिकहरुको जिम्मेवारीपूर्ण सहभागितामा निर्भर रहने हुँदा सबैको सहयोगको पनि अपेक्षा गरिएको छ ।

परिच्छेद १

परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस मापदण्डमा प्रयोग भएका निम्न लिखित शब्दहरुको अर्थ निम्न लिखित हुनेछ ।

१. **“निर्माण”** भन्नाले कुनै पनि उद्देश्य र सामाग्रीले बनाइएका संरचना (**Structure**) र सोको भाग संभन्नु पर्छ । यसले आवास र अन्य संरचना जस अन्तर्गत जग, प्लिन्थ (**Plinth**), गाह्ला (**wall**), भुइ, छाना, चिमिन, प्लम्बिंग र भवन सम्बन्धी अन्य सुविधाहरुका साथै निश्चित प्लेटफर्म, वरण्डा, वार्दली, वा बाहिर निकालिएको भाग (**Projection**) र कुनै चिन्ह वा बाहिर निकालिएको कुनै निर्माण वा भागलाई छोप्ने उद्देश्यले गरिएको निर्माण वा गाह्लाको कार्यलाई समेत संभन्नु पर्छ ।

२. “विकास” भन्नाले जमिनको कुनैपनि सतह वा भागमा गरिने (स्थायी वा अस्थायी) वा भैरहेको निर्माण कार्य वा प्रयोग, उपभोग परिवर्तन गरी नयाँ रूप दिने वा निर्माण गर्ने वा प्रयोग/उपभोग गर्ने कार्यलाई बुझाउँछ ।
३. “भवन” भन्नाले आवासीय, संस्थागत, होटल, उद्योग, मनोरञ्जन एवं अन्य विशेष उद्देश्यको लागि जग, पर्खाल, भित्ता, छाना सहितको मानव निर्मित निर्माण ।
४. “भू-उपयोग” भन्नालेवर्गिकृत उद्देश्यको लागि भूमिको प्रयोग ।
५. “भू-उपयोग क्षेत्र” भन्नाले भू-उपयोगलाई नियमित गर्ने उद्देश्यले किटान गरिएको भौगोलिक क्षेत्र ।
६. “असम्बद्ध(Detached) भवन वा निर्माण” भन्नाले एक आपसमा नजोडिएका भवन वा निर्माण संभन्नु पर्छ ।
७. “सडक अधिकार क्षेत्र” (Right of Way) भन्नाले सम्बन्धित निकायले सार्वजनिक सडकको केन्द्र रेखादेखि सडकको दुवै तर्फ तोकेको बराबर दूरी संभन्नु पर्छ ।
८. “सेट ब्याक” भन्नाले सार्वजनिक बाटाको अधिकार क्षेत्र वा जमिनको किनारबाट आफ्नो जग्गामा भवन निर्माण गर्न छोड्नुपर्ने न्यूनतम दूरी सम्भन्नु पर्दछ । यसले संगै छिमेकको जग्गाको सिमानाबाट छोड्नुपर्ने न्यूनतम दूरी समेत सम्भन्नु पर्दछ ।
९. “निर्माण रेखा” भन्नाले बाटोको मोहडा तर्फ तोकिएको सडक सिमा र सेटब्याक छोडी आफ्नो जग्गा भित्र भवन वा अन्य निर्माण गर्दा कायम हुने रेखा सम्भन्नु पर्दछ ।

१०. “प्लट” भन्नाले बाहिरी सिमानाहरु स्पष्ट हुने गरी खुलेको जमिनको टुक्रा वा भाग संभन्नु पर्छ ।
११. “फ्रन्टेज प्लट” भन्नाले बाटोतर्फ मोहडा भएको प्लट संभन्नु पर्छ ।
१२. “खुला भाग”(Open Space) भन्नाले कुनै पनि आवासिय र व्यापारिक क्षेत्रहरुमा छुट्याइएको सामुदायिक खुलाभाग संभन्नु पर्छ ।
१३. “प्लट भित्रको खुला भाग”(OpenSpace) भन्नाले प्लटमा खुला छाडिएको भाग संभन्नु पर्छ ।
१४. “अगाडिको खुला भाग” भन्नाले कुनै पनि भवन वा निर्माणको अगाडि तर्फ रहेको प्लटको निर्माण रेखा देखि प्लटको अगाडी तर्फको सीमाना सम्मको सबभन्दा नजिक रहेको ठाँउबाट नाप्दा आएको भाग संभन्नु पर्छ ।
१५. “प्लटको गहिराई”(Depth) भन्नाले प्लटको अगाडि र पछाडिको सीमाना बीचको छोटो दूरी संभन्नु पर्छ ।

परिच्छेद २

शहरी योजना र मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका

१. प्रस्तावित मापदण्डको कार्यान्वयन

नगरपालिकाको प्रस्तावित मापदण्ड (General Bye-Laws) लाई शहरी योजना तथा मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिकामा उल्लेख भएको व्यवस्था अनुरूप संयुक्त रुपमा प्रयोग एवम कार्यान्वयन गरिनु पर्छ । यसमा उल्लेख भएको हदसम्म यसै प्रस्तावित मापदण्ड अनुरूप गर्नु पर्दछ ।

२. शहरी योजना सम्बन्धि निर्देशिका

कस	विषय	विवरण	नर्मस	कैफियत
१.	बस्न योग्य क्षेत्र	पर्यावरण संवेदनशील र जोखिम क्षेत्रलाई कटाएर बाकी भएको मानव वस्ती विस्तार गर्न योग्य क्षेत्र	वस्ती विकासको लागि प्रतिबन्धित क्षेत्र : • ३०° भन्दा भिरालो जमिनमा • जलाशय क्षेत्रबाट	

कस	विषय	विवरण	नर्मस	कैफियत
			सेटब्याक <ul style="list-style-type: none"> • जङ्गल बाट सेटब्याक • सक्रिय चिरा भू-भागबाट सेटब्याक 	
			बस्न योग्य क्षेत्रलाई शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र र ग्रामिण दुई उप-क्षेत्रमा विभाजन/ वर्गिकरण गर्ने ।	
२.	शहरी प्रतिबद्धता उपक्षेत्र (Urban Committed Area)	शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्रले हाल निर्माण भइसकेको क्षेत्र र भविष्यमा विकास विस्तार गर्न उचित रिक्त जमिन समेट्छ । यस उपक्षेत्र भित्र पुराना बजार तथा ऐतिहासिक क्षेत्र पनि हुन सक्छन् ।	शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्रमा कम्तीमा पनि १० वर्ष सम्मको शहरिकरणलाई पर्याप्त हुने भूमि संलग्न गर्ने । शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र भित्र एउटा वा धेरै शहरी केन्द्र/वस्तीहरु समावेश भएका हुन सक्छन् । यो सिंगो वा अलग अलग पनि हुन सक्छन् र जमिनको मागलाई ध्यानमा राखि यस उप-क्षेत्रलाई समय समयमा पुनरावलोकन र विस्तार गर्दै लैजाने ।	नगरपालिकाहरुले पुराना बजार, ऐतिहासिक क्षेत्र वा शहरी गाउँ जस्तो विशेष भूउपयोग क्षेत्रको म्यापमा रेखांकन गरी साथै ग्रामिण उपक्षेत्र भित्र त्यहाँ विद्यमान भवनहरुको संख्यात्मक सूचि बनाई राख्नु पर्नेछ । यस्तो सूचि नक्सा पास प्रयोजनको निमित्त आधार श्रोतको रूपमा प्रयोग गर्न सकिने । विशेष भूउपयोग क्षेत्रको
३.	ग्रामिण उपक्षेत्र	कृषि भू उपयोगको प्रभुत्व भएको, करिब १ घर धुरी प्रति हेक्टर भएको छरिएका एवं पातलो बसोबासको अवस्थिति । तर यस	ग्रामिण उप-क्षेत्रको कृषि जमिन, बन तथा अन्य प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण गर्ने निति लिने । आवश्यकता अनुरूप शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र	

कस	विषय	विवरण	नर्मस	कैफियत
		उपक्षेत्र भित्र कुनै कुनै स्थानमा बाक्लो (शहरी) गाउँ पनि हुन सक्छन् ।	संगैको कृषि जमिनलाई मात्र शहरी विकासको निमित्त नियोजित रुपमा रुपान्तरण गर्ने । कृषि जमिनको संरक्षणको निमित्त ठूला कित्ताकाट गर्ने निति लिइ ठूला शहरी पूर्वाधार संरचनाको बिस्तारलाई दुरात्साहित गर्ने ।	नर्मस, स्टेण्डर्ड वा मापदण्ड अन्य स्थानमा लागू नहुने ।
४.	शहरी प्रतिबद्धता उपक्षेत्र भित्रको विकास केन्द्र या नोडको तह (hierarchy)			
४.१	प्रथम तहको विकास केन्द्र (वित्त, व्यापार, वाणिज्य र मनोरञ्जनको केन्द्र)	प्रमुख आर्थिक र व्यावारिक गतिविधिको केन्द्र, सामान्यतया नगरको केन्द्रिय भागमा अवस्थित र पहुँच सुलभ भएको	बजारको साईज : सबैभन्दा बढी मात्रामा पसलको संख्या, गुणस्तर र विविधता व्यापार तथा सेवा आदानप्रदान हुने सिमा: सम्पूर्ण नगरपालिका तथा पृष्ठ भागका धेरै वस्तीहरुलाई शहरी सुविधा पुर्याउने । बाटोको चौडाई र स्तर : सामान्यतया राजमार्ग, फिडर वा जिल्ला/आर्टेरिएल सडकले छोएको विकास केन्द्रको अर्धव्यास : १ - २ कि मि कुल घनत्व : ४००	प्रथम तहको विकास केन्द्र एउटा मात्र हुने परिकल्पना गरिएको छ विकास केन्द्रलाई राजमार्गमा भन्दा भित्र फिडर वा आर्टेरियल सडकमा केन्द्रित गर्ने

कस	विषय	विवरण	नर्मस	कैफियत
			पिपिएच प्रमुख भू उपयोग : बैंक, व्यापार, निजि कॉर्पोरेट कार्यालय, होटल, मनोरञ्जनको केन्द्र, संग्रालय, रङ्गमञ्च, पुस्तकालय, अपार्टमेन्ट, आवास आदिको केन्द्र	
४.२	द्वितीय तहको विकास केन्द्र (सरकारी सेवा, स्वास्थ्य र शिक्षाका सुविधाहरूको केन्द्र)	पहुँच सुलभ भएको पुराना बजार केन्द्र जसले वरिपरिका ग्रामिण वस्तीहरूमा (hinterland) खाद्य, लत्ताकपडा तथा अन्य उपभोग्य सामाग्री, सेवा सुविधा उपलब्ध गराउँछ, तुलनात्मक रूपमा यो क्षेत्रमा सरकारी सेवाहरू लगायत सामाजिक पूर्वाधारहरू जस्तै विद्यालय, कलेज, अस्पतालहरू केन्द्रित छन् वा हुने सम्भावना छ।	बजारको साईज : सामान्य मात्रामा पसलको संख्या व्यापार तथा सेवा आदानप्रदान गर्ने प्रभाव क्षेत्रको साईज : जोडिएका नगरको क्षेत्र तथा पृष्ठ भागका बहुसंख्यक वस्तीहरूलाई शहरी सुविधा पुर्याउने वाटोको चौडाई र स्तर : सामान्यतया फिडर वा जिल्ला /आर्टेरिएल सडकले छोएको वा विशेष अवस्थामा राजमागले पनि छोएको हुन सक्ने विकास केन्द्रको अर्धव्यास : ०.५ - १ कि मि कुल घनत्व : ३०० पिपिएच प्रमुख भू उपयोग :	द्वितीय तहको विकास केन्द्र एउटा वा एक भन्दा बढी हुने परिकल्पना गरिएको छ।

कस	विषय	विवरण	नर्मस	कैफियत
			सभा गृह, खुल्ला प्रदर्शनी स्थल (टुडिखेल), विशेष व्यापारिक कार्यालय, सरकारी सेवा र नगरपालिकाका कार्यालय, एकीकृत शहरी सेवा केन्द्र, वारुण नियन्त्रण केन्द्र, अदालत, कलेज, अस्पताल र आवासहरूको केन्द्र	
४.३	तृतीय तहको विकास केन्द्र (कृषि विस्तार सेवाहरु, परिवहन र खेलकुदका सुविधाहरुको केन्द्र)	शहरको बाहिरि भाग वा सिमाना नजिक अवस्थित व्यापारिक गतिविधिको केन्द्र जुन पहुँचमा सुलभ छ । तुलनात्मक हिसाबमा यो क्षेत्रमा कृषि विस्तार सेवाहरु, परिवहन र खेलकुदका सुविधाहरु केन्द्रित छन् वा हुने सम्भावना छ	बजारको साईज : केही मात्रामा पसलको संख्या व्यापार तथा सेवा आदानप्रदान गर्ने प्रभाव क्षेत्रको साईज : जोडिएका नगरको क्षेत्र तथा पृष्ठ भागका केही वस्तीहरुलाई शहरी सुविधा पुर्याउने वाटोको चौडाई र स्तर : सामान्यतया जिल्ला/आर्टेरिएल या कलेक्टर सडकले छोएको वा विशेष अवस्थामा फिडरले पनि छोएको हुन सक्ने विकास केन्द्रको अर्धव्यास : ०.२५ - ०.५ कि मि कुल घनत्व : २००	तृतीय तहको विकास केन्द्र एक भन्दा बढी हुने परिकल्पना गरिएको छ

कस	विषय	विवरण	नर्मस	कैफियत
			पिपिएच प्रमुख भू उपयोग : विद्यालय, धार्मिक र सांस्कृतिक क्षेत्र, किराना पसल, कृषि विस्तार सेवा, खेलकुद संरचना, बस र ट्रक पार्क र आवास	
४	वडातहमा सामुदायिक केन्द्र	वडाको सहज स्थानमा अवस्थित भएको र वरिपरि आधारभूत सेवा पुऱ्याउने । यस्तो सामुदायिक केन्द्रले बहु वडाहरुलाई समेत सेवा पुऱ्याउन सक्ने ।	कम्तिमा निम्न माध्यमिक विद्यालय, खेल मैदान, सानातिना पसलहरु भएको	
५	शहरी विकासको प्राथमिकिकरण (Phasing and prioritization)			
५.१	प्राथमिकिकरण	नयाँ नगरपालिकाले सिमित स्रोत साधनको प्रभावकारी उपयोग गर्न नगर तहका भौतिक पूर्वाधार विकासलाई प्राथमिकिकरण गरी चरणबद्ध रूपमा शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र भित्र प्राथमिक, द्वितिय एवं तृतीय तहका विकास केन्द्रहरुमा केन्द्रित गर्ने	घना बस्ती विकासलाई प्रोत्साहन गर्न क्रमश शहरी केन्द्र र यसको नजिकको खाली जग्गाहरुको विकासलाई प्राथमिकता दिनु पर्छ ।	

३. भूमिको माग

क्रम संख्या	गतिविधि	क्षेत्रफल	कैफियत
१.	आर्थिक पूर्वाधार		
	सभा गृह	०.२ हेक्टर / संरचना	१०,००० जनसंख्यालाई एउटा
	खेलकुद संरचना	१ देखि ३ हेक्टर / संरचना	५०,००० जनसंख्यालाई एउटा
	बस र ट्रक पार्क	४ हेक्टर / संरचना	१०० बस र १०० ट्रकलाई १ पार्किङ क्षेत्र
	खाद्य र तरकारीको होलसेल पसल	०.५ हेक्टर / संरचना	२ टोलका लागि एउटा
	औद्योगिक क्षेत्र	१३ हेक्टर	हालका ७ औद्योगिक क्षेत्रहरुको औसत क्षेत्रफल
	जम्मा	अनुमानित १९.७ हेक्टर	
२.	सामाजिक पूर्वाधार		
	विद्यालय	प्राथमिक विद्यालय : ०.२ हेक्टर / संरचना	३,००० जनसंख्यालाई एउटा
		उच्च माध्यमिक विद्यालय : ०.६५ हेक्टर / संरचना	७,५०० जनसंख्यालाई एउटा
	कलेज	स्नातक सम्म : ०.६५ हेक्टर / संरचना	२५,००० जनसंख्यालाई एउटा
		विश्व विद्यालय : १ हेक्टर	४०,००० जनसंख्यालाई एउटा
	अस्पताल	१.३ हेक्टर / संरचना	५०,००० जनसंख्यालाई एउटा
	खुल्ला प्रदर्शनी स्थल (टुडिखेल)	४ हेक्टर	५०,००० जनसंख्यालाई एउटा
	पार्क र खुल्ला ठाउँ	शहरको बस्न योग्य जमिनको ५ %	अनुमानित १९४ हेक्टर
	वारुण नियन्त्रण केन्द्र	१ हेक्टर / संरचना	५ देखि ७ किमि

क्रम संख्या	गतिविधि	क्षेत्रफल	कैफियत
			अर्धव्यासको लागि एउटा वारुद नियन्त्रण केन्द्र
	सुरक्षा वा प्रहरी कार्यालय	०.५ हेक्टर / पोस्ट	४०,००० जनसंख्यालाई एउटा
		१ हेक्टर / स्टेशन	१०,००० जनसंख्यालाई एउटा
	संग्रालय, नाचघर, पुस्तकालय	०.५ हेक्टर / संरचना	
	जम्मा	अनुमानित २१२.७५ हेक्टर	
३.	भौतिक पूर्वाधार		
	नगरपालिकाको कार्यालय भवन	०.४ हेक्टर	
	एकीकृत शहरी सेवा केन्द्र	१ हेक्टर	
	जल आपूर्ति प्रणाली (भण्डारन र प्रशोधन योजना)	२ हेक्टर / संरचना	
	ढलको प्रणाली (प्रशोधन केन्द्र)	५ देखि ७ हेक्टर / संरचना	०.२ देखि ०.७५ हेक्टर / एम एल डि
	ठोस फोहर व्यवस्थापन (ट्रान्सफर क्षेत्र र स्यानिटरी ल्यान्डफिल क्षेत्र)	ट्रान्सफर : ०.१५ - ०.२ हेक्टर / संरचना ल्यान्डफिल : १ हेक्टर / क्षेत्र र वरिपरि १०० मि खुल्ला क्षेत्र	पिपिएच = व्यक्ति प्रति हेक्टर १ हेक्टर = १०,००० वर्ग मिटर
	विद्युत आपूर्ति प्रणाली (सब स्टेसन)	०.५५ हेक्टर / संरचना	
	टेलिफोन (टेलिफोन एक्सचेन्ज कार्यालय)	०.०२ हेक्टर / संरचना	
	जम्मा	अनुमानित १३.७५ हेक्टर	

नोट : पूर्वाधारगमा ५०,००० जनसंख्या र १५,००० क्षेत्रफल लिइएको छ

(श्रोत: प्लानिङ्ग नर्मस एण्ड स्टेण्डर्ड, २०१४; सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग)

४. आवासिय जमिनको माग

क्रम संख्या	स्थान	घडेरीको क्षेत्रफल (वर्ग मि)	कैफियत
१.	पहाड/उपत्यका		
	शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र (Urban Committed Areas) भित्र	९०	
	शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र बाहिर	२५०	
२.	तराई		
	शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र (Urban Committed Areas) भित्र	१३०	
	शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र बाहिर	३५०	

५. सडकको संथागत क्षेत्राधिकार

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	(आर.ओ.डब्लु) मि.	सेटब्याक मि.	जिम्मेवार संस्था	कैफियत
१	राजमार्ग (हाइवे)	५०	६	सडक विभाग	
२	सहायक राजमार्ग (फिडर)	३०	६	सडक विभाग	
३ क	जिल्ला मार्ग	२०	६	डोलिडार	
३ ख	नगरपालिका भित्रको आर्टेरियल सडक	२०	६	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग	
४	नगरपालिका भित्रको कलेक्टर सडक			शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग	
४ क	प्रमुख	१४	१.५	नगरपालिका	
४ ख	अन्य	१०	१.५	नगरपालिका	
४ ग	टोल सडक	६	१.५	नगरपालिका	

६. सार्वजनिक पार्क वा खुल्ला ठाउँको तह वा श्रेणी

क्रम संख्या	तह या श्रेणी	विवरण	कैफियत
१	क्षेत्रिय स्तर	मनोरञ्जन स्थल वा सार्वजनिक पार्क वा प्राकृतिक क्षेत्र जस्तै ताल, पोखरी, सिमसार, जङ्गल, चरण क्षेत्र, खोल्सी र हरित कोरीडोर जहाँ नगरपालिका बाहिरका मानिस पनि आउन सक्छन्	
२	शहर	मनोरञ्जन स्थल वा सार्वजनिक पार्क जहाँ नगरपालिकाको सबै कुनाबाट मानिसहरु खेल, आराम गर्न, रमाउन, प्रकृतिको आनन्द लिन आउन सक्छन्	बस्न योग्य जमिनको ०.५ %
३	उप शहर (sub city) वा बहु वार्ड	सार्वजनिक पार्क जहाँ नगरपालिकाको विभिन्न वडाबाट मानिसहरु खेल, आराम गर्न, घुम्न, प्रकृतिको आनन्द लिन आउन सक्छन्	बस्न योग्य जमिनको १ % , जुन समान रुपमा तोकेको वडामा विभाजन गरिनेछ
४	वार्ड	सार्वजनिक पार्क जहाँ त्यस वडाका मानिसहरु खेल, आराम गर्न, घुम्न, प्रकृतिको आनन्द लिन आउन सक्छन्	बस्न योग्य जमिनको २.५ % , जुन समान रुपमा सबै वडामा विभाजन गरिनेछ
५	टोल	सार्वजनिक पार्क वा खेलकुद मैदान जहाँ टोलका मानिसहरु खेल, आराम गर्न आउन सक्छन्	बस्न योग्य जमिनको १ % जुन समान रुपमा टोल तहमा विभाजन गरिनेछ

परिच्छेद ३

प्रस्तावित मापदण्ड

१.० जोखिम संवेदनशील स्रोत नक्साङ्कन (Risk Sensitive Resource Mapping)

अनुसार प्रावधानहरु :

उद्देश्य :

- पर्यावरण संवेदनशील क्षेत्र र विकास संभावित क्षेत्र पहिचान गर्ने ।
- विकासका कार्यक्रमहरुलाई पर्यावरण संवेदनशील क्षेत्रमा नियन्त्रण गरि त्यस्ता क्षेत्रहरुको संरक्षण गर्ने ।

- संभावित प्रकोपीय जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्ने ।

क्रम संख्या	पर्यावरणको हिसाबले संवेदनशील क्षेत्र	विवरण	नम्स (Norms)	कैफियत
१.१	भिरालो जमिन	धेरै भिरालो जमिनको अवस्था जसले पहिरोको जोखिम उत्पन्न गर्छ	३०° भन्दा भिरालो जमिनमा विकास विस्तार नगर्ने वा भूगर्भविदले जाँच र सिफारिस गरेको हुनुपर्ने	
१.२	बाढी प्रभावित जमिन	नदीको पानीले स्थायी किनारा नाघी जलमग्न हुने वा हुन सक्ने क्षेत्र	बाढी प्रभावित क्षेत्रमा विकास विस्तार नगर्ने जस्तै ठूलो/प्रमुख नदीबाट पहाडमा कमसेकम ३० मि र तराईमा ५० मि सेटब्याक छाड्ने, अथवा वैज्ञानिक हिसाबबाट स्थापित दूरी कायम गर्ने	
१.३	सक्रिय चिरा परेको जमिन (active fault line)	फुटेर चिरा परेको जमिन जहाँ जमिन ठाडो या तेर्सो दिशामा खस्केका हुन्छन् र जहाँ समय बित्दै जाँदा भूकम्प जाने संभावना धेरै हुन्छ	मेन सेन्ट्रल थ्रस्ट (Main Central Thrust) र मेन बाउन्डरी थ्रस्ट (Main Boundary Thrust) बाट ५०० मि छाडेर मात्र विकास विस्तार गर्ने	
१.४	बालुवा, सिल्ट (silt), कालीमाटी जम्मा भएको जमिन	यस्तो माटोमा पानीको मात्रा घट्दा वा बढ्दा खुम्चेर भार वहन गर्ने शक्ति घट्न जान्छ, जसले जमिन भासिन सक्ने र तरलीकरणको जोखिम उत्पन्न हुन्छ	प्राविधिक सुपरिवेक्षण र आवश्यक सावधानी अपनाएर मात्र विकास विस्तारको कार्य गर्ने	
१.५	प्राकृतिक क्षेत्र			

क्रम संख्या	पर्यावरणको हिसाबले संवेदनशील क्षेत्र	विवरण	नम्स (Norms)	कैफियत
	जलाशय क्षेत्र जङ्गल	पर्यावरण, सांस्कृतिक तथा आर्थिक महत्वको कारण संरक्षण गर्नु पर्ने नदी, ताल, पोखरी, सिमसार तथा जङ्गल र जलाधार क्षेत्र	यस्ता क्षेत्रहरुको वरिपरि पर्याप्त मात्रामा खुल्ला ठाउँ (buffer) छोड्ने र त्यहाँ विकास विस्तार नगर्ने	

२.० जलाशय क्षेत्रबाट सेटब्याक :

उद्देश्य :

- नागरिकको जीवन र सम्पत्तिलाई बाढी तथा जल उत्पन्न प्रकोपबाट हुने क्षतिबाट बचाउने ।
- नदीको कोरीडोर (riparian corridor) उत्पादन गर्ने जसले शहरको महत्वपूर्ण खुल्ला क्षेत्रको रूपमा सेवा पुऱ्याउँछ ।
- आवश्यक पूर्वाधार तथा सुविधाहरु विस्तार गर्न जमिन उपलब्ध गराउने ।
- प्रदुषण र हस्तक्षेपको कारण जलाशय क्षेत्र र त्यसका जलिय जैविक प्रजातिहरुलाई कुनै हानि हुन नदिने ।

२.१ नदीबाट सेटब्याक निर्धारण गर्दा प्रभाव पार्ने कारकहरु :

क्रम संख्या	नदीको श्रेणी या वर्ग	संरचनाको महत्वको स्तर		
		उच्च महत्वपूर्ण रणनीतिक संरचनाहरु, सामाजिक पूर्वाधारहरु	मध्यम सार्वजनिक तथा निजि भवनहरु	कम सार्वजनिक पार्क, खुल्ला ठाउँ, खेलकुद मैदान
२.१.१	ठूलो/प्रमुख वर्ष भर, सबै मौसममा ठूलो मात्रामा पानी बहन्छ	५० देखि १०० वर्षमा फर्कन सक्ने बाढीको प्रभाव क्षेत्र (50- 100 yrs flood return period) या अवलोकन गरिएको ऐतिहासिक बाढीको प्रभाव क्षेत्र समेट्ने सेटब्याक अथवा तोकिएको ठूलो सेटब्याकमा जुन बढी छ	ठूलो सेटब्याक	मध्यम सेटब्याक
२.१.२	साना वर्ष भर, सबै मौसममा मध्यम मात्रामा पानी बहन्छ	५० देखि १०० वर्षमा फर्कन सक्ने बाढीको प्रभाव क्षेत्र (50- 100 yrs flood return period) या अवलोकन गरिएको ऐतिहासिक बाढीको प्रभाव क्षेत्र समेट्ने सेटब्याक अथवा तोकिएको ठूलो सेटब्याकमा जुन बढी छ	मध्यम सेटब्याक	मध्यम सेटब्याक
२.१.३	खोल्सी सबै मौसममा कम पानी बहन सक्छ, या केही समयको लागी सुक्खा पनि रहन सक्छ, तर वर्षामा भने ठूलै मात्रामा पानी बहन्छ	५० देखि १०० वर्षमा फर्कन सक्ने बाढीको प्रभाव क्षेत्र (50- 100 yrs flood return period) या अवलोकन गरिएको ऐतिहासिक बाढीको प्रभाव क्षेत्र समेट्ने सेटब्याक अथवा तोकिएको मध्यम सेटब्याकमा जुन बढी छ	मध्यम सेटब्याक	सानो सेटब्याक

२.२ नदीबाट सेटब्याक

क्रम संख्या	सेटब्याक	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)
२.२.१	ठूलो/प्रमुख नदी ▪ ईन्द्रवती	ठूलो/प्रमुख नदीको किनारमा महत्वपूर्ण रणनीतिक पूर्वाधारहरूको लागि तोकिएको सेटब्याकले ५० देखि १०० वर्षमा फर्कन सक्ने बाढीको प्रभाव क्षेत्र (50-100 yrs flood return period) या अवलोकन गरिएको ऐतिहासिक बाढीको प्रभाव क्षेत्रमा जुन बढी छ त्यही समेट्नु पर्छ अथवा वैज्ञानिक अनुसन्धान नभएसम्म तोकिएको ठूलो सेटब्याक लागू गर्ने	३० मि (पहाड) अथवा ५० देखि १०० वर्षमा फर्कन सक्ने बाढीको प्रभाव क्षेत्र (50-100 yrs flood return period) या अवलोकन गरिएको ऐतिहासिक बाढीको प्रभाव क्षेत्रमा जुन बढी छ साथै आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायले ताके एवं डिजाइन गरे अनुरूप नदी नियन्त्रण सरचना राख्न पर्ने
		ठूलो/प्रमुख नदीको किनारमा सार्वजनिक तथा निजि भवनहरूको लागि वैज्ञानिक अनुसन्धान नभएसम्म भविष्यमा बाढीले प्रभाव गर्न सक्ने क्षेत्र समेटेर ठूलो सेटब्याक लागू गर्ने	३० मि (पहाड) अथवा ५० देखि १०० वर्षमा फर्कन सक्ने बाढीको प्रभाव क्षेत्र (50-100 yrs flood return period) या अवलोकन गरिएको ऐतिहासिक बाढीको प्रभाव क्षेत्रमा जुन बढी छ साथै आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायले ताके एवं डिजाइन गरे अनुरूप नदी नियन्त्रण सरचना

क्रम संख्या	सेटब्याक	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)
			राख्न पर्ने
		ठूलो/प्रमुख नदीको किनारमा सार्वजनिक पार्क, खुल्ला ठाउँ, खेलकुद मैदानको लागि मध्यम तहको सेटब्याक तोक्ने जसको फलस्वरूप बाढी आउँदा पार्क, खुल्ला ठाउँ र खेलकुद मैदानले बाढीको प्रभावलाई कम गर्न मद्दत गर्छ भने नदीको उकास जमिनलाई संरक्षण गर्न पनि मद्दत गर्छ	२० मि (पहाड)
२.२.२	साना नदी <ul style="list-style-type: none"> ▪ चाखोला खोला ▪ आशी खोला ▪ ढाँड खोला ▪ फेदी खोला 	साना नदीको किनारमा महत्वपूर्ण रणनीतिक संरचनाहरु, सामाजिक पूर्वाधारहरुको लागि तोकिएको सेटब्याकले ५० देखि १०० वर्षमा फर्कन सक्ने बाढीको प्रभाव क्षेत्र (50-100 yrs flood return period) या अवलोकन गरिएको ऐतिहासिक बाढीको प्रभाव क्षेत्रमा जुन बढी छ त्यही समेट्ने अथवा वैज्ञानिक अनुसन्धान नभएसम्म ठूलो सेटब्याक तोक्ने	३० मि (पहाड) अथवा ५० देखि १०० वर्षमा फर्कन सक्ने बाढीको प्रभाव क्षेत्र (50-100 yrs flood return period) या अवलोकन गरिएको ऐतिहासिक बाढीको प्रभाव क्षेत्रमा जुन बढी छ साथै आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायले ताके एवं डिजाइन गरे अनुरूप नदी नियन्त्रण सरचना राख्न पर्ने
		साना नदीको किनारमा सार्वजनिक तथा निजी भवनहरुको लागि वैज्ञानिक अनुसन्धान नभएसम्म मध्यम तहको सेटब्याक तोक्ने	२० मि (पहाड) अथवा ५० देखि १०० वर्षमा फर्कन सक्ने बाढीको प्रभाव क्षेत्र (50-100 yrs flood return period) या

क्रम संख्या	सेटव्याक	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)
			<p>अवलोकन गरिएको ऐतिहासिक बाढीको प्रभाव क्षेत्रमा जुन बढी छ</p> <p>साथै आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायले ताके एवं डिजाइन गरे अनुरूप नदी नियन्त्रण सरचना राख्न पर्ने</p>
		साना नदीको किनारका सार्वजनिक पार्क, खुल्ला ठाउँ, खेलकुद मैदान को लागि मध्यम तहको सेटव्याक तोक्ने	२० मि (पहाड)
२.२.३	खोल्सी <ul style="list-style-type: none"> ● गेरुवा खोल्सी ● डडले खोल्सी ● चाम खोला ● हाँडीखोला ● जुडी खोल्सी ● मुलावारी खोल्सी 	खोल्सीको किनारमा महत्वपूर्ण रणनीतिक संरचनाहरू, सामाजिक पूर्वाधारहरू को लागि तोकिएको सेटव्याकले अवलोकन गरिएको ऐतिहासिक बाढीको प्रभाव क्षेत्र समेटनु पर्छ अथवा वैज्ञानिक अनुसन्धान नभएसम्म तोकिएको मध्यम सेटव्याक लागू गर्ने	<p>२० मि (पहाड) अथवा ५० देखि १०० वर्षमा फर्कन सक्ने बाढीको प्रभाव क्षेत्र (50-100 yrs flood return period) या अवलोकन गरिएको ऐतिहासिक बाढीको प्रभाव क्षेत्रमा जुन बढी छ</p> <p>साथै आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायले ताके एवं डिजाइन गरे अनुरूप नदी नियन्त्रण सरचना राख्न पर्ने</p>
		खोल्सीको किनारमा सार्वजनिक तथा निजि भवनहरू को लागि मध्यम तहको सेटव्याक तोक्ने	२० मि (पहाड) साथै आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायले ताके

क्रम संख्या	सेटब्याक	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)
			एवं डिजाइन गरे अनुरूप नदी नियन्त्रण सरचना राख्न पर्ने
		खोल्सीको किनारमा सार्वजनिक पार्क, खुल्ला ठाउँ, खेलकुद मैदानको लागि सानो सेटब्याक तोक्ने	१० मि (पहाड) २० मि (तराई)

नोट : बाढी प्रभावित क्षेत्र = जल प्रवाह मार्ग (नदीका दुवै किनारा बीचको पानी बग्ने क्षेत्र) + बाढी प्रभावित क्षेत्र (बाढीको समयमा नदीको पानीले स्थायी किनारा नाघी जलमग्न हुने क्षेत्र, जहाँ कुनै पनि निर्माण कार्यलाई अनुमति दिइनेछैन) + बाढी प्रभावित क्षेत्र संगैको भूभाग (बाढीको समयमा जलमग्न हुन सक्ने क्षेत्र, जहाँ केही विशेष निर्माण कार्य मात्र गर्न दिइनेछ, नभए निर्माण कार्यलाई निरउत्साहित गरिने क्षेत्र)

२.३ अन्य जलाशय क्षेत्रबाट सेटब्याक :

क्रम संख्या	जलाशयको किसिम	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
२.३.१	ताल	महत्वपूर्ण रणनीतिक संरचनाहरु, सामाजिक पूर्वाधारहरु, सार्वजनिक तथा निजि भवनहरु तालको किनारमा निर्माण गर्दा ऐतिहासिक पानीको सतहबाट पर्याप्त सेटब्याक कायम गर्ने । यदी पानीलाई माटोको बाधले छेकेको छ भने सिपेजबाट बच्च तालको किनारबाट पर्याप्त सेटब्याक कायम गर्ने ।	५० मि वा सिपेज (ओसिन) बाट बच्च कायम गर्न पर्ने दूरीमा जुन बढी छ	ताल, पोखरी, नहर, सिमसार क्षेत्रको किनार नापीनक्सा (cadastral map) का अनुसार आधिकारिक निकायले तोके बमोजिम हुनेछ
		तालको किनारमा सार्वजनिक पार्क, खुल्ला ठाउँ, खेलकुद मैदानको	५ मि	

क्रम संख्या	जलाशयको किसिम	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
		निर्माणका लागि न्यूनतम सेटव्याक कायम गर्ने ।		
२.३.२	पोखरी	महत्वपूर्ण रणनीतिक संरचनाहरु, सामाजिक पूर्वाधारहरु, सार्वजनिक तथा निजी भवनहरु पोखरीको किनारमा निर्माण गर्दा ऐतिहासिक पानीको सहबाट पर्याप्त सेटव्याक कायम गर्ने । सिपेज (ओसिन) बाट बच्चन र वरिपरि घुम्न (circulation) को लागि पोखरीको किनारबाट पर्याप्त सेटव्याक कायम गर्ने ।	१० मि वा सिपेज (ओसिन) बाट बच्चन कायम गर्न पर्ने दूरीमा जुन बढी छ	
		पोखरीको किनारमा सार्वजनिक पार्क, खुल्ला ठाउँ, खेलकुद मैदानको निर्माणका लागि न्यूनतम सेटव्याक कायम गर्ने ।	५ मि	
२.३.३	नहर	महत्वपूर्ण रणनीतिक संरचनाहरु, सामाजिक पूर्वाधारहरु, सार्वजनिक तथा निजी भवनहरु र सार्वजनिक पार्क, खुल्ला ठाउँ, खेलकुद मैदानहरु नहरको किनारमा निर्माण गर्दा उचित सेटव्याक कायम गर्ने जसको कारण		

क्रम संख्या	जलाशयको किसिम	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
		सिपेज (ओसिन) बाट जोगिन र सेवा सडकको प्रावधान गर्न सकिन्छ ।		
		ठूला वा मूल नहर	२० मि (तटबन्ध (embankment) भए सोको फेदि (base) बाट वा सम्बन्धित निकायले निर्धारण गरेको वा सिपेज (ओसिन) बाट बचन कायम गर्न पर्ने दूरीमा जुन बढी छ	
		साना वा शाखा नहर	१० मि (तटबन्ध (embankment) भए सोको फेदि (base) बाट वा सम्बन्धित निकायले निर्धारण गरेको वा सिपेज (ओसिन) बाट बचन कायम गर्न पर्ने दूरीमा जुन बढी छ	
		कूलो	५ मि	
२.३.४	सिमसार	सबै संरचनाहरु : रणनीतिक संरचनाहरु, महत्वपूर्ण सामाजिक पूर्वाधारहरु, सार्वजनिक तथा निजि भवनहरु सिमसार क्षेत्रको किनारमा निर्माण गर्दा ऐतिहासिक पानीको सतह र सिपेज (ओसिन) बाट	५० मि वा सिपेज (ओसिन) बाट बचन कायम गर्न पर्ने दूरीमा जुन बढी छ	ताल र सिमसारलाई बराबर महत्व दिइएको छ

क्रम संख्या	जलाशयको किसिम	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
		बच्च किनारबाट पर्याप्त सेटब्याक कायम गर्ने ।		
		सिमसार क्षेत्रको किनारमा सार्वजनिक पार्क, खुल्ला ठाउँ, खेलकुद मैदानको निर्माणका लागि न्यूनतम सेटब्याक कायम गर्ने ।	५ मि	

३.० जङ्गलबाट सेटब्याक :

क्रम संख्या	भू-उपयोग	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत	कैफियत
३.१	जङ्गल ■ मण्डनदेउपुर न.पा. क्षेत्रभित्र पर्ने वन कार्यालयमा दर्ता भएका सम्पूर्ण सामुदायिक तथा कवुलियती वनहरु	महत्वपूर्ण रणनैतिक संरचनाहरु, सामाजिक पूर्वाधारहरु, सार्वजनिक तथा निजि भवनहरु जङ्गल क्षेत्रको किनारमा निर्माण गर्दा पर्याप्त सेटब्याक कायम गर्ने जसले वन्यजन्तु तथा वनस्पति र अन्य स्रोतहरुको संरक्षणको साथै आगोलागीबाट बचाउँछ	कम्तिमा २० मि.	आर्टेरियल सडकको संभाव्यता रहने

४.० विशेष भू उपयोग र कार्यको लागि सेटब्याकको व्यवस्था :

उद्देश्य :

- मानव सिर्जित जोखिमहरुको न्यूनिकरण गर्ने
- सांस्कृतिक, ऐतिहासिक तथा पूरातात्विक क्षेत्रको संरक्षण गर्ने

४.१ हाई टेन्सन लाइनबाट सेटब्याक :

क्रम संख्या	संरचना	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
४.१.१	हाई टेन्सन लाइन (HTL)	महत्वपूर्ण रणनीतिक संरचनाहरु, सामाजिक पूर्वाधारहरु, सार्वजनिक तथा निजि भवनहरु हाई टेन्सन लाइनको नजिक निर्माण गर्दा केबुल या तारको छेउबाट पर्याप्त सेटब्याक कायम गर्ने		विद्युत निवमावली २०५० (१९९३)
		२३० / ४०० - ११,००० भोल्ट	१.२५ मि	
		११,००० - ३३,००० भोल्ट	२.० मि	
		> ३३,००० भोल्ट	२.० मि + ०.३०५ मि हरेक थप ३३,००० भोल्टको लागि	

४.२ पेट्रोल पम्प सञ्चालनको लागि नम्स(Norms) र स्ट्यान्डर्ड (Standard) :

क्रम संख्या	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
४.२.१	पहुँचलाई सहज तुल्याउन पेट्रोल पम्पलाई प्रमुख सडकमा राख्ने	सडक अधिकार क्षेत्र २० मि भएको जिल्ला या आर्टेरियल सडकमा पेट्रोल पम्पलाई राख्ने	
४.२.२	खुल्ला क्षेत्र (buffer) कायम गर्न र गाडीको आवत जावतलाई सहज तुल्याउन पेट्रोल पम्पको जग्गाको क्षेत्रफल र सडक तिरको मोहडाको चौडाई तोक्ने	जग्गाको क्षेत्रफल : ७६२ वर्ग मि (न्यूनतम) सडक तिरको मोहडा : ३० मि (न्यूनतम)	(१.५ रोपनि वा २.२५ कट्ठा)
४.२.३	पेट्रोल पम्पको स्थान तोक्दा सडकको चौवाटोवाट पर्याप्त दूरी कायम गर्ने र/वा आवसिय क्षेत्रवाट पनि पर्याप्त दूरी तोक्ने	१०० मि	

४.३ हयाण्ड पम्पको लागि नम्स(Norms) र स्ट्यान्डर्ड (Standard) :

क्रम संख्या	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
४.३.१	हयाण्ड पम्प जडान गर्दा फोहोर पानीको नालावाट टाढा राख्ने र सडक सिमावाट तोकिएको सेटब्याक छाडी घर आंगनको सुरक्षित स्थानमा राख्ने	कम्तिमा ३ मि. (सडक सिमावाट)	हयाण्ड पम्पको दूरी घरको चर्पीवाट कम्तीमा १५ मी कायम गर्ने । हयाण्ड पम्पवाट निस्केको तरल फोहोरलाई घर वरिपरि जम्मा हुन नदिई नाला बनाई नजिकको खेत बारीमा निकास गर्ने ।

४.४ सांस्कृतिक, ऐतिहासिक तथा पूरातात्विक क्षेत्रबाट सेटब्याक :

क्रम संख्या	भू-उपयोग	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
४.३.१	सांस्कृतिक, ऐतिहासिक तथा पूरातात्विक सम्पदा क्षेत्र	महत्वपूर्ण रणनीतिक संरचनाहरु, सामाजिक पूर्वाधारहरु, सार्वजनिक तथा निजि भवनहरु सांस्कृतिक, ऐतिहासिक तथा पूरातात्विक सम्पदा क्षेत्र को नजिक निर्माण गर्दा पर्याप्त सेटब्याक कायम गर्ने	कम्तिमा २० मि.	पूरातात्विक क्षेत्रको हकमा प्राचिन स्मारक ऐन २०१३ र पूरातत्व विभागको मापदण्ड अनुसार गर्ने

५.० सडकको श्रेणी र सडक अधिकार क्षेत्र/Right of Way (ROW):

उद्देश्य :

- नगरको आवत जावत तथा यातायातलाई गतिशिल तुल्याउन सडक संजालको पहिचान / प्रस्ताव गरी सडक सिमा (Right of Way) निर्धारण गर्ने
- नियोजित ढङ्गले सडकको तह (hierarchy of road) कायम गर्ने
- सार्वजनिक भू उपयोग संरक्षण गरी सडक अतिक्रमण हुन नदिने

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
५.१	राजमार्ग (हाइवे)	राजमार्गले पूर्व देखि पश्चिम र उत्तर देखि दक्षिणका देशका विस्तृत क्षेत्रहरु तथा शहरहरुलाई जोड्छ	५०		१.५	सार्वजनिक सडक ऐन १९७४ (२०३१) ले ४ तहको सडक बर्गिकरण गरेको छ : १) राजमार्ग (हाइवे)
५.२	सहायक राजमार्ग (फिडर) जिरो किलो - कुन्ता बेसी -सिपाघाट सडक	सहायक राजमार्गले शहर, नगर, जिल्ला सदरमुकाम र आर्थिक केन्द्रहरुलाई राजमार्ग संग जोड्छ	३०		१.५	२) सहायक राजमार्ग (फिडर) ३) जिल्ला मार्ग (आर्टेरियल) ४) शहरी सडक
५.३	जिल्ला मार्ग (आर्टेरियल) ■ कुन्तावेशि - धाईटार -	आर्टेरियल सडकले शहरलाई : ■ शहर भित्रबाट गएको	२०		१.५	पहिला दुई तहका सडकहरु रणनीतिक

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ नयाँगाउँ -नगरकोट सडक ■ कार्तिके भञ्ज्याङ्ग -हलेदे चुरीथुम्का -सिपाघाट सडक ■ नगरकोट -बालुवापाटी - गैरिविसौना - सिपाघाट सडक ■ नगरकोट - रोहिणी भञ्ज्याङ्ग - नाला सडक ■ हिगुवापाटी - गैरिविसौना सडक ■ हिगुवापाटी - जोगीटार - दोलालघाट सडक 	<ul style="list-style-type: none"> ■ राजमार्ग र सहायक राजमार्ग संग जोड्छ वा ■ जिल्लाको सदरमुकाम संग जोड्छ वा ■ आर्टेरियल सडकले ■ शहरको एक कुनालाई अर्को कुनासंग जोड्छ वा ■ शहरको भित्री भागलाई वाहिरी क्षेत्रसंग जोड्छ 		नगरपालिका भित्रका ५ कि मि भन्दा लामो शहरी सडकलाई आर्टेरियल सडकको रुपमा तोक्ने		<p>सडक संजाल अन्तर्गत सडक विभागको क्षेत्राधिकार भित्र पर्छ</p> <p>शहरी सडक बाहेक ROW सार्वजनिक सडक ऐन १९७४ र नेपाल रोड स्ट्यान्डर्ड, २०१३ अनुसार छ</p> <p>सडक सिमा कायम गर्दा कुनै स्थानमा नापी नक्सा बमोजिम सडकको चौडाई बढी</p>
५.४	शहरी सडक					

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
						भएमा सोही अनुरूप गर्ने
	कलेक्टर सडक	कलेक्टर सडकले शहरका विभिन्न भागहरुलाई आर्टेरियल सडक संग जोड्छ				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ कार्तिके भञ्ज्यांग - ढाडागाँउ - बालुवापाटी सडक ■ तिनकुने - सिपाघाट बजार हुँदै चौतारा सडक ■ मानेडाडा - हिले - काशिभञ्ज्यांग - नाला सडक 	२ लेनको सडक, जसमा मिडिएन, फुटपाथ तथा साइकल लेन वा पार्किङको लागि ठाउँ छाडेको हुन सक्छ औसत दैनिक ट्राफिक १५००-५००० प्यासेन्जर	१४		१.५	नेपाल रोड स्ट्यान्डर्ड, २०१३ मा आधारित

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ट्यांकीडाडा -बलदेउ - मजुवा सडक ■ भवनडाडा - आँशिखोला - अनेकोट सडक ■ माने -खसे - रोहीणी सडक ■ हिले - ठुलोचौर - नगरकोट सडक ■ हिगुवापाटी - चण्डेनी - छाप सडक ■ फेदी - चण्डेनी सडक ■ फेदी -कोट्यांग सडक ■ ५० किलो - रामपुर सडक 	<p>कार यूनिट</p> <p>एक घण्टामा ५००-१५०० पैदल यात्रु (दोहोरो दिशा)</p>				

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	कलेक्टर सडक <ul style="list-style-type: none"> ■ वालुवापाटी - रानीवन - गिधरे -चुरीथुम्का सडक ■ पिपलवोट - गोलखेत - आशिखोला सडक ■ रोहिणी भञ्ज्यांग - रोहिणी सडक ■ चिज फ्याक्ट्री -ठुलोसिम सडक (वालुवापाटी) ■ वालुवापाटी - अधिकारीटोल सडक ■ गैरिवीसौना - चाखोला सडक 	कलेक्टर सडकले शहरका विभिन्न भागहरुलाई आर्टेरियल सडक संग जोड्छ	१०		१.५	

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ राम्चे - भगरेडाडा मोटरबाटो ■ कुन्ता नर्सरी - पौवाटार-ठुलिचौर- गैरिवीसौना सडक ■ ठुलोचौर खस्रे सडक ■ पौवाटार-सालठाँटी-हाडीखोला 					
	<p>अन्य</p> <p>(वडा नं १)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ हिलसाईड- ढाँडागाउ-गिधरे सडक <p>(वडा नं २)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ वालुवापाटी - चिते सडक 	<p>व्यक्तिगत वासस्थान/घरहरु लाई कलेक्टर सडकसंग जोड्छ</p> <p>एउटा लेन, गाडी पार्किङको लागि ठाउँ छाडिएको हुन्छ</p>				

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ठकुरी गाउँ-रोहिणी सडक (वडा नं ३) ■ बयरबोट डाँडाखेत चिलाउने चाखोला सडक ■ चाँपखोला - थालडाडा - लाकुरीबोट सडक ■ लामोसुमारा - लेखटोल - सिंगे सडक ■ गैराघर - नाम्चे - आशिखोला सडक ■ पँधेरागैह्री महिला सामुदायिक सडक (वडा नं ४) ■ बयरबोट -विन्दवासिनी 	<p>औसत दैनिक ट्राफिक १५०० प्यासेन्जर कार यूनिट भन्दा कम</p> <p>एक घण्टामा ५०० भन्दा कम पैदल यात्रु (दोहोरो दिशा)</p>	६	१५०० मि भन्दा लामो हुनु नहुने	१.५	

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ स्कुल ■ सिमखेत- तल्लोसिगे हुदै चित्ते ■ ढुंगिनडाडा -हाँडीखोला - सालठाँटी सडक ■ सर्वभांग-ढाईटार सडक (बडा नं ६) ■ गैरिबीसौना- फलाटे- कालिकास्थान ■ तिनकुने - ढकालथोक - महाकाल (बडा नं ८) ■ गणेशथुम्की -केदार वस्ती - जैशियोक सडक 					

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ गणेशथुम्की- भोलुंगेपुल-सालठाँटी ■ मिलनचोक आँपघारी सर्वभांग (वडा नं ९) ■ नर्वदा जितारी पोखरी हुदै देउराली सडक (वडा नं १०) ■ ज्वालेटार -गणेशस्थान-चण्डेनी 					
	<p>टोल तहको बाटो (वडा नं १)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ढाँडागाउँ - ढेब्लु - सञ्जीवनी सडक (वडा नं २) ■ नाल्दुम चिते सडक 	<p>व्यक्तिगत वासस्थान/घरहरु लाई कलेक्टर सडकसंग जोड्छ</p> <p>एउटा लेन, गाडी पार्किङको</p>				

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ठकुरीगाउँ - सेतीदेवी सडक ■ कांग्रेसभिर - मकैबारी ढकालटोल सडक (वडा नं ३) ■ जनप्रभात प्रा.वि-सुनारटोल सडक (वडा नं ४) ■ रातोपहिरो -डिही सडक ■ थामीचौर-रहेले -सर्वभाँग ■ जगरुम्टी-वाइपाटोल ■ नौलीडाडा- गैरीगाँउ - वाइपाटोल ■ डोपकेली- राम्चे - गोलमाथुम्की 	<p>लागी ठाउँ छाडिएको हुन्छ</p> <p>औसत दैनिक ट्राफिक १५०० प्यासेन्जर कार यूनिट भन्दा कम</p> <p>एक घण्टामा ५०० भन्दा कम पैदल यात्रु (दोहोरो दिशा)</p>	६		१.५	

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ डाडाथोक -माहाकाली ■ नेपालटोल- अमारे- ठुलोखेत छेडा हुदै सालठाँटी ■ माहाकाली-डाडेपाखा- बयरबोट ■ बयरबोट -सर्वभाग- भोर्लेहुदै आशिखोला ■ चौरीपाटा- घट्टे मयलडाडा ■ सर्वभाग- छर्पु- मयलडाडा ■ सर्वभाग- भोर्ले-कोईराले ■ पिपलबोट- तिमसिनागाउ हुदै मयलडाडा ■ बयरबोट -चिलाउने ■ तल्लोसिंगे हुदै माथिल्लो सिंगे 					

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ घोरसाइनेटोल हुँदै सिमलवोट ■ तल्लोसिंगे-किन्देउ- चाखोला ■ रातोपहिरो -सुनारटोल ■ सिंगेखोल्सी- भालटार ■ तल्लो सिंगे - चाखोला - सल्लेबास <p style="text-align: center;">(वडा नं ५)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ पञ्चकन्या- राइसमिल- सिंगे ■ खाटेचौर- चाखोला -नयागाउँ कृषी सडक ■ गोठडाडा- सिमलचौर- देउराली गणेशस्थान चाखोला सडक ■ डोटेलगाउँ चाखोला सालठाँटी 					

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ तपेश्वर पुरीटोल सोह्रखुट्टे सडक (वडा नं ७) ■ हिगुवापाटी भगरपुर सडक ■ कश्यपेश्वर मन्दिर इन्द्रावती सडक ■ बाघाखोर नौविसे सडक ■ कुन्ता गेरुवाखोला सडक ■ कश्यपेश्वर मन्दिरबाट अर्चले ■ हिगुवापाटी पौवा (वडा नं ८) ■ ढाईटार दारमेटार मुलावारी रिमालटोल ■ ढाईटार गुराईटार सातपाथे 					

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	जुडिगाउ ■ जुडिगाउ डाडागाउ ■ घवागघोगे जुडिगाउ ढोडिनी ■ ढाईटार भ्याँग न्यौपाने डिही ■ ढाईटार सापकोटाटोल भञ्ज्याग ■ भञ्ज्यांग आपघारी ■ मिलनचोक कमेरे बाघाचौर ■ दारमेटार गुराईटार ढोडिनी ■ दारमेटार ढोडिनी थागे ■ छिनेको पैरा राममन्दिर पिप्ले ढाइटार ■ मिलनचोक ढाइटार विचटोल					

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ गणेशथुम्की चनौटे चाखोला सडक (बडा नं ९) ■ सरस्वती प्रा.वि आँगे रातोचौर ठाडे सडक ■ मिलडाँडा पुरानो पधेरो ठाडे कार्नातटार सडक ■ सिउडेनीटार सानीटार रानीटार तिवारी बस्ती सडक ■ पुरानो पँधेरो रबरबोट रोचौरसडक ■ देविस्थान हुदै कुवापानी सडक ■ अर्चले सिउडेनीटार सडक 					

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ नर्वन्दा मकैटार अल्लेढुंगा सडक ■ गहतेवस्ती तेर्सोलांग माभ टोल माख्लोटोल नयाँदूयाक <p style="text-align: center;">(वडा नं १०)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ हिगुवापाटी जोगीटार र हिगुवापाटी चण्डेनी छाप संग जोडिएका सबै शाखा सडकहरु <p style="text-align: center;">(वडा नं ११)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ जैशिक थोक तल्लो डिही ■ मुलपँधेरा तोरीवारी ■ भाटपोल भगरेडाडा ■ जैशिक थोक राम्चे तरकेनितार 					

क्रम संख्या	सडकको तह या श्रेणी	विवरण / नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)			कैफियत
			ROW मि.		संरचना वा पर्खाल निर्माण गर्दा ROW को सिमानाबाट सडकको एक तर्फको छाड्नु पर्ने सेटब्याक (मि.)	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ जैशिकथोक - भाटपोल मोटरबाटो (वडा नं १२) ■ सालविसौना छाप सडक ■ भतेरे भिम्टार सडक ■ काफलचौर चिसापानीटार ■ इटेपानी चण्डेनी देउराली ■ अन्य सबै वडाका नयाँ र पुराना बाटोहरू 					

६.० भवन र अन्य संरचना सम्बन्धि नम्स(Norms) र स्ट्यान्डर्ड (Standard) :

उद्देश्य :

- नगरपालिकामा कम उचाई भएका ढुङ्गा, ईटाको गाह्रो र काठको संरचनाहरूको प्रभुत्व रहेको र नगरपालिकाको सीमित प्राविधिक क्षमता समेतलाई मध्य नजर गर्दा भविष्यमा भवनको सुरक्षालाई सुनिश्चित गर्न भवन बाहेक प्लटको पनि नम्स र स्ट्यान्डर्ड बनाई समन्वयात्मक (coordinated) रूपमा कार्यान्वयन गर्ने ।

क्रम संख्या	विषय	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
६.१	भवनको उचाई			
६.१.१	शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र (Urban Committed Area) भित्र <ul style="list-style-type: none"> साविक महादेवस्थान कुन्तावेशि हेलम्बु सडक क्षेत्र वरिपरि, सिपाघाट बजार क्षेत्र वरिपरी र साविक नाल्दुम गाविसमा पर्ने नगरकोट क्षेत्र वरिपरी रहेको बसोबास योग्य जमिन (प्रथम स्तरको शहरी केन्द्र) साविक नाल्दुम गाविसमा पर्ने हलेदे क्षेत्र, होम्स्टे गाउँ सहित नयाँगाउँ वरिपरिको क्षेत्र - (दोस्रो स्तरको शहरी 	<ul style="list-style-type: none"> गाह्रो या काठका भवनहरूको प्रभुत्व रहेको अवस्थामा भवनहरूको उचाईमा समानता ल्याउन तथा सजिलैसंग निगरानी र अनुगमन गर्न भवनमा कम उचाई र एकरूपता कायम गरिएको भवनको उचाईले लाईट प्लेनलाई नछेक्ने गरी बनाउन पर्छ उचाई = २(अगाडीको सडकको आर.ओ.डब्लु + २ * सेटब्याक) भिरालो जमिनमा वा नजिक घर बनाउँदा फेदिवाट आवश्यक सेटब्याक 	<ul style="list-style-type: none"> १५ मि या ५ तल्ला (अधिकतम) (१० मि भन्दा ठूलो बाटोमा) १२ मि या ४ तल्ला (अधिकतम) (८ - १० मि को बाटोमा) ७ मि या २ तल्ला (अधिकतम) (६ मि को बाटोमा) 	<ul style="list-style-type: none"> प्रबलित कंक्रीट (Reinforced Concrete) का भवनको लागि गाह्रो वाला या काठका भवनको लागि

क्रम संख्या	विषय	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
	केन्द्र)	<p>छाडी र भिरलाई सामान्य ताछि मिलाई निर्माण गर्दाको अवस्थामा भिर पट्टिको उचाई न्यून कायम गरि सजकता अपनाउने</p> <ul style="list-style-type: none"> भवनको छाना माथी दुर संचारको टावर एन्टेना राख्नु पर्दा दुर संचार प्राधिकरण र नागरिक उड्डयण प्राधिकरणको स्वीकृति लिनु पर्दछ । भवनको सुरक्षा सम्बन्धमा घरधनीले नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग परिषदमा दर्ता भएका ईन्जिनियरबाट भवनको प्राविधिक प्रतिवेदन तयार गराइ नगरपालिकाको स्वीकृतिमा गर्नु पर्दछ । यस्तो टावर एन्टेनाको उचाई १० मि भन्दा अल्गो हुनु हुदैन् । भवन निर्माण सम्बन्धमा प्राविधिक राय सिफारिस लिन नगरपालिकाले छुट्टै प्राविधिक समिति गठन 		

क्रम संख्या	विषय	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
		गर्न सक्नेछ ।		
६.१.२	शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र	भित्रका विशेष भू उपयोग		
	पुरानो बजार वा ऐतिहासिक क्षेत्र धेरै दशक अघि स्थापित भएका पुराना बजार वा हाल नगरको ऐतिहासिक भाग । यस्ता क्षेत्रमा टोल तहका सांगुरो बाटो हुन सक्छन् । जसमा ३ मि चौडाई सम्मका गाडि गुड्ने र सो भन्दा कम चौडाईका पैदल मार्गहरु हुन सक्छन्	असुरक्षित भवन बाहेक पुराना भवन तथा अन्य भौतिक संरचनाहरु नहटाई वा सोको उचित सबलिकरण र पुर्नस्थापना गरी बिद्यमान भौतिक वातावरणमा गुणस्तरीय सुधार एवं सरक्षण गर्ने	१५ मि या ५ तल्ला (अधिकतम) (६ मि सडक सिमा + १-१ मि सेटब्याक भएको बाटोमा) १२ मि या ४ तल्ला (अधिकतम) (४ मि सडक सिमा + १-१ मि सेटब्याक भएको बाटोमा) ७ मि या २ तल्ला बुइगल सहित (अधिकतम) (टोल तहको पैदल मार्ग १.५ देखि ३ मि सडक सिमा + १-१ मि सेटब्याक भएको बाटोमा । १.५ मि भन्दा कम चौडाई भएको बाटो बनाउन नपाउने)	नगरपालिकाले तोकेको असुरक्षित भवनको सम्बन्धमा घरधनीले नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग परिषदमा दर्ता भएका ईन्जिनियरबाट भवनको प्राविधिक मूल्यांकन गराई प्रतिवेदन नगरपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ
६.१.३	शहरी गाउँ ■ गैरबिसौना ■ बयरबोट ■ जोगिटार ■ जेशिथोक ■ लम्सालवेशी ■ पौवाटार ■ ढाईटार	नगरपालिका क्षेत्र भित्र मौलिक स्वरुप बोकेका बस्ती (प्रकृतिसगं मेल खाने, परम्परागत सामाग्री, मौलिक वास्तुकला, र पैदल पहुँच मार्ग भएको ३० देखि ३०० घर धुरी वा करिब	७ मि या २ तल्ला बुइगल सहित (अधिकतम) (टोल तहको पैदल मार्ग १.५ - ३ मि सडक सिमा + १-१ मि सेटब्याक)	पैदल मार्गमा पशु चौपाया राख्न नपाउने । आवास भन्दा ३ मि टाढा र हयाण्ड पम्प भन्दा १५ मि टाढा छुट्टै गोठ

क्रम संख्या	विषय	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
	<ul style="list-style-type: none"> ■ भवन डाँडा ■ चैनपुर ■ रायोबारी ■ चण्डेनी ■ पौवा ■ जुडिगाउँ ■ रानीटार ■ मकैटार ■ खाटेचौर ■ चुरिथुम्का ■ मानेडाँडा ■ छाप ■ रामपुर 	१५ घर धुरी प्रति हेक्टर भएको घना वस्ती)		बनाई राख्नु पर्ने । गोठबाट निस्केको तरल फोहोरलाई घर वरिपरि जम्मा हुन नदिई नाला बनाई नजिकको खेत बारीमा निकास गर्ने । त्यस्तो गोठ गाउँको पहुच बाटोबाट तोकिएको सेटब्याक छोडी बनाउने
६.१.४	योजनाबद्ध जग्गा विकास वा एकिकृत शहरी विकास वा आवसिय क्षेत्र	नगरको कुनै भागमा सम्बन्धित निकायबाट योजना स्वीकृति (planning permit) लिई तदनुरूप योजनाबद्ध रूपमा विकास गरिने जग्गा विकास वा एकिकृत शहरी विकास (आवास, ब्यापार, कार्यालय तथा मनोरंजन जस्तो मिश्रित कृयाकलाप)	५० परिवार र क्षेत्रफल १ हेक्टर (२० रोपनी) सम्मको योजना क्षेत्रमा मूल बाटो बढीमा १५० मि लामो र चौडाई कम्तिमा ६ मि हुनुपर्नेछ । ५० परिवार र क्षेत्रफल १ हेक्टर भन्दा माथी भएमा बाटोको चौडाई	१२५० ब.मि भन्दा सानो प्लटिङ्ग (घडेरी विकास) गरिएका वा गरिने क्षेत्रमा पनि यहि बुदा ६.१.४ को व्यवस्था लागु हुनेछ ।

क्रम संख्या	विषय	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
		<p>वा आवसिय क्षेत्र ।</p> <p>१२५० व.मि.(५ रोपनी) वा सो भन्दा माथीका क्षेत्रफलमा गरिने (माथी उल्लेखित) भौतिक विकास कार्यको योजना स्वीकृति (planning permit) लिएको हुनु पर्नेछ ।</p>	<p>कम्तिमा ८ मि हुनुपर्नेछ ।</p> <p>मूल बाटो बाहेक सहायक बाटाको व्यवस्था गर्नु पर्दा ४ परिवार सम्मको प्लटको निम्ति सहायक बाटाको चौडाइ ४ मि कायम गर्न सकिनेछ । योजना क्षेत्रमा कुल क्षेत्रफलको कम्तिमा ५ % भाग उपयोगी खुला चौर राख्नु पर्नेछ ।</p> <p>योजना क्षेत्रको मूल बाटो नगरको वारपार बाटो (Thouroughfare) भएको अवस्थामा यस मापदण्डको बुदा ५ मा भएको व्यवस्था बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।</p> <p>अन्य व्यवस्थाको हकमा यस मापदण्डमा माथि प्रस्तावित गरेका 'पुरानो बजार वा ऐतिहासिक क्षेत्र' बाहेकका प्रावधानहरु द्वारा निर्देशित हुने</p>	<p>क्षेत्रफल १ हेक्टर भन्दा माथी भएमा वातावरणिय प्रभाव परिक्षण र ४ हेक्टर भन्दा माथी भएमा वातावरणिय प्रभाव मुल्यांकन गर्नु पर्नेछ ।</p> <p>नगर विकास ऐन २०४५ ले योजनाबद्ध जग्गा विकास कम्तिमा ५० परिवारको लागि हुनुपर्ने तोकेको छ ।</p>

क्रम संख्या	विषय	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
६.१.५	शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र बाहिर	ग्रामिण क्षेत्रमा घर निर्माण गर्दा उर्वर कृषि जमिनको भागलाई जोगाई कम उत्पादान हुने स्थानलाई छनौट गर्नु पर्नेछ ।	७ मि या २ तल्ला (अधिकतम)	सवै किसिमका भवनको लागि ।
६.१.६	विमानस्थल वरिपरिका क्षेत्र	विमानस्थल वरिपरिका भवनहरुको उचाई नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरणले तोके बमोजिम हुनेछ		
६.१.७	संयुक्त आवास	संयुक्त आवास भन्नाले बहु परिवार बसोबास गर्ने बहु तल्ले भवन बुझिन्छ। संयुक्त आवासको निर्माण कार्य संयुक्त आवासको स्वामित्व सम्बन्धि ऐन २०५४ र नेपाल राजपत्र (२०६२) को सूचना बमोजिम हुनेछ	प्लटको न्यूनतम क्षेत्रफल १२५० वर्ग मि अधिकतम ग्राउन्ड कभरेज ५० % पहुँच मार्गको न्यूनतम ROW १० मि.	
६.१.८	सामुहिक आवास	सामुहिक आवास भन्नाले बहु परिवार बसोबास गर्ने छुट्टा छुट्टै एकल परिवार भवनहरु बुझिन्छ। सामुहिक आवासको निर्माण कार्य नेपाल राजपत्र (२०६२) को	प्लटको न्यूनतम क्षेत्रफल १२५० वर्ग मि अधिकतम ग्राउन्ड कभरेज ५० % पहुँच मार्गको न्यूनतम ROW ८ मि.	

क्रम संख्या	विषय	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
		सूचना बमोजिम हुनेछ		
६.२	सीमा पर्खालको उचाई	कम उचाई र पारदर्शितालाई कायम गर्नु पर्छ, जसले जग्गा धनिको जनधनको सुरक्षाका साथै पैदल यात्रुको सुरक्षालाई आश्वस्त पार्छ। यस्ता पर्खालले बितेका भूकम्पहरुमा जस्तै भत्केर जनधनको खतरा बढाउदैन, बाटोमा सुरङ्गको जस्तो आभास हुन दिदैन र निजि जग्गामा सार्वजनिक प्रभाव/पहुँच (public realm/domain) लाई बढाउछ	अधिकतममा १.२ मि को अग्लो गारो र सो भन्दा माथि ०.९ मि सम्म पारदर्शिता र हलुका तौलको निर्माण सामग्री प्रयोग गर्ने	सरकारी तथा विदेशी कूटनैतिक नियोग जस्ता विशेष भवनमा उचाई फरक हुन सक्छ
६.३	सेटव्याक	सडक तर्फको सेट व्याकलाई भविष्यमा पैदल मार्ग, खानेपानी, ढल, बिजुली, दुर संचार लगायत अन्य सरंचनाहरुको जडान वा विस्तार क्षेत्र (utility space) को रूपमा लिइएको छ। अतः सडक तर्फको		

क्रम संख्या	विषय	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
		<p>तोकिएको सेट ब्याकमा भवन निर्माण, सिमाना पर्खाल तथा अन्य भौतिक संरचना निर्माण गर्न बन्देज गर्ने ।</p> <p>तर छिमेकको जग्गाको सिमानाबाट छोड्नुपर्ने सेट ब्याकको सन्दर्भमा सिमामा आफ्नो सिमा पर्खाल लगाई तोकिएको सेट ब्याक छाडी भवन निर्माण गर्न सकिनेछ ।</p>		
	आवसिय भवनमा कुनै प्रकारको भ्याल, ढोका वा खुल्ला भाग राख्न छिमेकीको साधैँबाट दायाँ, बायाँ र पछाडी पट्टी छोड्नु पर्ने सेटब्याक			
	भवनको उचाई ७ मि वा २ तल्ला भएमा		१.५ मि	
	भवनको उचाई ७-१५ मि वा २-५ तल्ला भएमा		२ मि	
	ठूलो सार्वजनिक भेला निम्त्याउने व्यापारिक			

क्रम संख्या	विषय	नम्स(Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
	तथा मनोरञ्जनका भवनहरुले छोड्नु पर्ने सेटव्याक			
	अगाडी : मुख्य सडकको ROW को किनारबाट		१२ मि (न्यूनतम)	
	दायाँ, बायाँ र पछाडीबाट		६ मि (न्यूनतम)	

७.० विभिन्न भवनहरुका लागि न्यूनतम प्लट वा घडेरीको क्षेत्रफल

उद्देश्य :

- न्यूनतम क्षेत्रफल भएका घडेरी जग्गामा मात्र विभिन्न प्रयोजनका लागि भवन निर्माण कार्य गर्न दिने
- जग्गाको अनियन्त्रित खण्डिकरणलाई निरुत्साहित गर्ने

क्रम संख्या	भवनको प्रकार	न्यूनतम क्षेत्रफल (वर्ग मि)	भवनले चर्चेको जग्गा (कभरेज)	पार्कीङ्गको लागि छुट्टाउनु पर्ने जग्गाको व्यवस्था	कैफियत
७.१	आवासीय				
	पहाड	९६	७० % < २५० वर्ग मि ६० % > २५० वर्ग मि		घडेरीको क्षेत्रफलको आधारमा निर्धारित
७.२	संयुक्त आवास	१२५०	५० %		
७.३	सामुहिक आवास	१२५०	५० %		
७.४	कार्यालय	१०००	५० %	२० %	

क्रम संख्या	भवनको प्रकार	न्यूनतम क्षेत्रफल (वर्ग मि)	भवनले चर्चेको जग्गा (कभरेज)	पार्कीङ्गको लागी छुट्टाउनु पर्ने जग्गाको व्यवस्था	कैफियत
७.५	व्यापारिक				
	सानो किराना पसल	२५०	७० % < २५० वर्ग मि ५० % > २५० वर्ग मि		व्यापारिक गतिविधि हुने भवन घडेरीको क्षेत्रफलको आधारमा निर्धारित
	सुपर मार्केट (super market)	३०००	५० %	३० %	थप पार्कीङ्ग व्यवस्थाको लागी बेसमेन्ट आदि समेत प्रयोग गर्न सकिने
७.६	शैक्षिक				
	प्राथमिक विद्यालय	२०००	४० %		
	उच्च माध्यमिक विद्यालय	६५००	४० %	१५ %	
७.७	स्वास्थ्य				
	प्राथमिक उपचार केन्द्र	२५००			
	अस्पताल	६०००	४० %	२० %	
७.८	मनोरञ्जन : सिनेमा हल	२०००	४० %	२० %	
७.९	लज	५००			
७.१०	होटल	३०००	४० %	२० %	

८.० जग्गाको खण्डिकरण :

उद्देश्य :

- शहरको बाहिर भागका कृषि जमिनको संरक्षण गर्ने

- शहरी विकास र विस्तारलाई चरणबद्ध रूपमा प्रोत्साहन गर्न प्रथम चरणमा शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र भित्र केन्द्रित गर्ने

क्रम संख्या	स्थान	न्यूनतम घडेरीको क्षेत्रफल (वर्ग मि)	न्यूनतम मोहडा (मि)	कैफियत
८.१	पहाड / उपत्यका			
	शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र (Urban Committed Area) भित्र	९०	६	
	शहरी प्रतिबद्धता क्षेत्र बाहिर	२५०	१२	

९.० वातावरणमा पर्ने असरको सिमामा (environmental threshold) रहेर भू उपयोगमा नियन्त्रण :

उद्देश्य :

- वातावरणमा नकारात्मक प्रभाव पर्ने भू उपयोग गतिविधिलाई निरुत्साहित गर्ने (मापदण्डले त्यस्ता गतिविधिहरूको असरलाई कम गर्ने र हालको भू उपयोगबाट बहिष्कृत गर्ने गरी तोक्ने)

क्रम संख्या	हालको भू उपयोग	नयाँ गतिविधि	सिमा	नम्स(Norms)
९.१	आवास बहुल्य क्षेत्र	मेलखाने (compatible) तर प्रदुषण गर्ने गतिविधि (बाहिरी आगन्तुक तथा गाडीहरूको चापलाई बढाएर भीड निम्त्याउने, प्रदुषण तथा पूर्वाधारहरूमा भार थपेर वातावरणमा नकारात्मक असर पार्ने)	सडकको सिमा : उल्लेखित धेरै प्रदुषण निम्त्याउने गतिविधिहरू कम्तिमा १० मि ROW भएको सडकमा मात्र निर्माण गर्न पाइने गाडीको चाप : औसत दैनिक	घरघनीले गतिविधि प्रस्ताव गर्दा त्यसले वातावरणमा नकारात्मक प्रभाव नपर्ने प्रमाणित गर्नुपर्छ घरघनीले गतिविधि संचालन गर्न नगरपालिकामा जानकारी दिनुपर्छ र भवन निर्माण अनुमति लिँदा नै स्वीकृति लिनु पर्छ

क्रम संख्या	हालको भू उपयोग	नयाँ गतिविधि	सिमा	नम्स(Norms)
		जस्तै : संयुक्त आवास, सुपर मार्केट, सिनेमा हल, पार्टी प्यालेस, रेस्टुरान्ट, होटल, विद्यालय, अस्पताल, खेलकुद संरचना	ट्राफिक अधिकतममा १५०० प्यासेन्जर कार यूनिट भीडको सिमा : अधिकतममा एक घण्टामा ५०० पैदल यात्रु (दोहोरो दिशामा) ध्वनीको सिमा : अधिकतम ४५ डेसिबल	अथवा घरधनीले तेस्रो पक्ष द्वारा प्रारम्भिक वातावरणमा पर्ने प्रभावको जाँच (Initial Environmental Examination) गराई त्यसको असरलाई कम गरेर नगरपालिकासंग अनुमति लिनु पर्छ प्रभाव जाँच गर्दा टोल तहको सार्वजनिक सुनुवाई अनिवार्य गर्नुपर्छ र हरेक दुई वर्षमा सम्बन्धित छरछिमेक र परिवारहरुको सहमति लिई नगरपालिकाबाट अनुमति नविकरण गर्नु पर्नेछ अथवा घरधनीले त्यसतो गतिविधि त्याग्नु पर्छ
९.२	उद्योग बहुल्य क्षेत्र	प्रदुशण गर्ने र मेल नखाने (incompatible) गतिविधि (हावा, जमिन र ध्वनीको प्रदुषण गरी वातावरणमा नकारात्मक असर पार्ने) जस्तै : काठ काट्ने कारखाना, कवाड	प्रदुषणको सिमा : टोटल सस्पेन्डेड पार्टिकल (total suspended particle) : अधिकतममा एक क्युबिक मिटरमा २३० माइको ग्राम	यस्ता गतिविधिहरुलाई आवासिय बाहुल्य क्षेत्रबाट टाढा प्रदुषणको सिमा भित्र रहने गरी सार्ने वा निर्देशत गर्ने

क्रम संख्या	हालको भू उपयोग	नयाँ गतिविधि	सिमा	नम्स(Norms)
		संकलन र छुट्याउने ठाउँ, साना उद्योग, ट्रक र बस मर्मत र बनाउने ठाउँ, कुखुरा र पशु पालन	तेल र चिल्लो पदार्थ : अधिकतममा १ लिटरमा १० मिलि ग्राम वा विज्ञान प्रविधि तथा वातावरण मन्त्रालयले तोके बमोजिम	

१०.० हरित भवन प्रविधि सम्बन्धि नम्स (Norms) र स्ट्यान्डर्ड (Standard) :

उद्देश्य :

- हरित भवन प्रविधिको विकल्प बारे परिचय दिने र त्यसको अभ्यास गरी दिगो निर्माण प्रविधि अपनाउन योगदान गर्ने

क्रम संख्या	गतिविधि	विवरण	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	थप प्रावधान
१०.१	फोहर व्यवस्थापन				
	फोहर पानी	भान्छा र शौचालयबाट निस्कने पानी	फोहर पानीलाई प्रशोधन गरेपछि मात्र ढलमा छाड्नु पर्ने	घडेरी भित्र सेप्टिक ट्याङ्क र सोक पिट वा ट्रेन्च बनाउने सेप्टिक ट्याङ्कको न्यूनतम क्षमता ४ क्युबिक मि. हुनु पर्छ	सेप्टिक ट्याङ्क नभएको घडेरीमा नगरपालिकाले भवन निर्माण अनुमति पत्र वा कुनै सेवा उपलब्ध गराउने छैन घर धनिले

क्रम संख्या	गतिविधि	विवरण	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	थप प्रावधान
					सेप्टिक ट्याङ्क र खानेपानीको ट्याङ्कको छुटाछुट्टै नक्सा स्वीकृति गराउनु पर्ने र नगरपालिकाले तदनु रूप अनुगमन गरी निर्माण अनुमति प्रदान गर्ने
	ठोस फोहर	फोहर मैला	फोहोरलाई श्रोतमा नै छुट्याउनु पर्छ	जैविक फोहोरलाई घर भित्रै व्यवस्थित गर्ने नगरपालिकाले जैविक बाहेकको फोहोर मात्र संकलन गर्ने	
१०.२	वर्षातको पानी संकलन	वर्षातको पानीलाई संकलन, भण्डारण र पुनः भरण गर्ने प्रणाली	औसत वार्षिक १२०० मि मि भन्दा बढी हुने स्थानमा हालको खानेपानीको आपूर्तिलाई बढाई पानीको आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्न	सबै भवनमा वर्षातको पानी संकलन प्रणालीलाई अनिवार्य रूपमा जडान गर्ने हरेक भवनले कम्तीमा २००० लि को ट्याङ्की वा १ क्युबिक मि को एउटा रिचार्ज पिट वा दुवै बनाउने	नगरपालिकाले भवन निर्माण अनुमति शुल्कमा छुट वा जडान पछि फिर्ता दिएर वा अरु कुनै हिसाबले प्रोत्साहन दिने

क्रम संख्या	गतिविधि	विवरण	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	थप प्रावधान
१०.३	सौर्य उर्जाको प्रयोग	वैकल्पिक उर्जाको स्रोत	हालको जलविद्युतवाट आपूर्ति हुने विजुलीमा योगदान पुऱ्याउने	सबै भवनमा सौर्य उर्जाको प्रणाली राखेको हुनु पर्छ न्यूनतम ०.५ किलोवाट घण्टा (Kwh) को क्षमताको प्रणाली हुनु पर्छ	नगरपालिकाले भवन निर्माण अनुमति शुल्कमा छुट दिएर वा जडान पछि फिर्ता दिएर वा अरु कुनै विकल्पद्वारा प्रोत्साहन दिने
१०.४	प्रकृति संवेदनशील भवन डिजाईन (Passive Building Design)	भवन निर्माण गर्दा स्थान अनुकूल रुपमा प्राकृतिक सौर्यको प्रकाश र हावाको अधिकतम उपयोग गर्ने जसको कारण चिस्याउने र तताउने उपकरणहरुको प्रयोगमा कमि आई खर्च र उर्जाको बचत हुनुको साथै हरित ग्याँसको उत्सर्जनमा कमि ल्याउनेछ	प्रकृति संवेदनशील भवन बारे जनचेतना बढाउने	घरघनिले भवन निर्माण अनुमति पत्र लिन अगाडी नै भवन डिजाइन गर्दा प्रकृति संवेदनशील बनाउन पर्याप्त ध्यान पुऱ्याएको हुनु पर्नेछ, जस्तै भवनको ले-आउट, भवन निर्माण सामाग्रीको प्रयोग, भ्याल र भेन्टिलेशनको डिजाइन आदि ।	

११.० खुल्ला ठाउँको उत्पादन बारे प्रावधान :

उद्देश्य :

- भू उपयोग नियंत्रण र मापदण्डको कार्यान्वयनले सार्वजनिक जमिनको उत्पादन र पहुँचमा वृद्धि गर्ने

क्रम संख्या	जग्गाको प्रकार	विवरण	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
११.१	खुल्ला ठाउँ	खाली सरकारी जग्गा वा सबैको पहुँच भएको सार्वजनिक हरियाली पार्क, खुल्ला ठाउँका साथै सार्वजनिक प्रभाव कायम गरिएका निजि जग्गा	नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रको खाली सरकारी जग्गा, सार्वजनिक पार्क तथा ऐलानि र पर्ति जग्गाको अभिलेख बनाउने नगरपालिकाले त्यस्ता जग्गाहरुको सार्वजनिक सूचना जारी गर्ने (public disclosure) र नेपाल सरकारले अन्य प्रयोजनका लागी उपयोग गर्ने निर्णय नगरे सम्म सार्वजनिक खुल्ला ठाउँको रुपमा संरक्षण गर्ने नगरपालिकाले सहभागितामूलक जग्गा विकास परियोजनालाई अगाडी बढाउने र निजि	शहरको बस्न योग्य जमिनको ५ % शहरको तहमा ०.५ % उप शहरको (sub city) तहमा १ % वार्ड तहमा २.५ % टोल तहमा १ %	

क्रम संख्या	जग्गाको प्रकार	विवरण	नम्स (Norms)	स्ट्यान्डर्ड (Standard)	कैफियत
			<p>क्षेत्रलाई पनि खुल्ला ठाउँको उत्पादनको लागि प्रोत्साहन गर्ने भू उपयोग नियन्त्रण (जसले विकासको स्थान, घनत्व र चाप नियन्त्रण गर्ने) र सेटब्याक (जसमा निजि निर्माण कार्यलाई बन्देज गर्ने) जस्ता प्रावधान द्वारा नगरपालिकाले निजि जग्गामा सार्वजनिक पहुँच बढाउने</p>		

आज्ञाले
 भीमकान्त शर्मा
 प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत